

Po textu překladu a po dobře vybraných ilustracích (z vydání Albrechta Pfistera, Bamberg 1460, na vazbě z vydání Heinricha Knoblochtera, Strassburg 1477) následuje doslov Pavla Trosta. Úsporně, ale obsažně (jak to známe ze studií tohoto vynikajícího badatele) je tu představen Oráč z Čech. U díla mnohokrát a rozdílně analyzovaného mohl Trost pouze naznačit nejdůležitější hypotézy o typu ústřední postavy, o ještě středověkém či už raně humanistickém charakteru díla aj. Trost zdůrazňuje, že dialog Oráče se Smrtí „podává nepřimou teodiceu“ (str. 90), že smrt je tu vysvětlena a ospravedlněna nejen teologicky, ale též racionálně. Pokud jde o dávnou otázku vztahu Ackermanna aus Böhmen k staročeskému Tkadlečkovi, připomíná Trost vedle tradičního chápání Tkadlečka jako díla majícího předlohu v Ackermannovi také další hypotézy, předpokládající dvě různé verze Ackermanna, z nichž první (původní), dnes nedochovaná, mohla být předlohou Tkadlečka. Trost charakterizuje umělecké hodnoty Ackermanna jako skladby „podzimu středověku“ (str. 93), ale nepoměruje ji už s hodnotami Tkadlečka. Komparace vyznívá zpravidla ve prospěch asi čtyřikrát kratšího Ackermanna, a to už proto, že tematika českého sporu zhrzeného mlence s Neštěstím, který je obviňuje z nevěry své milenky, není myšlenkově tak závažná jako Oráčův spor se Smrtí, která mu odňala manželku a jeho dětem matku. Avšak Tkadleček se vyznačuje složitější alegoričností a důsaznějším využitím středověké filozofie, teologie, rétoriky i práva ke zvládnutí námětu vyložené světského formou tzv. certamina. O rozdílnosti zašifrované reality v obou dílech svědčí např. výklad titulních postav: ztotožnit Ackermanna se spisovatelem nám umožňuje už formulace o Oráčovi, jenž „pluh má z ptačího šatu“ (3. kap.), kdežto u Tkadlečka je k tomu třeba využít dvojího významu latinského slova „textor“, znamenajícího nejen „tkalce“ (event. „křejčího“), ale i „spisovatele“ (srov. mou recenzi ve SPFFBU 1964, D 11, str. 200). Připomeňme k tomu jen, že od J. Dobrovského až po Fr. Šimka (viz jeho předmluvu k edici Tkadlečka z r. 1940) a dokonce i dále se psalo o „Ludvíku Tkadlečkovi“ jako autorovi české skladby. Naše medievalistika by se měla k Tkadlečkovi vrátit, navázat na důmyslný rozbor J. Vilikovského (Řád 1941) a vytěžit co nejvíce z bohatého materiálu taxativního srovnání Tkadlečka s Ackermannem od R. Zäcka (Heidelberg 1983).

Významovou problematiku Oráče z Čech řešil překladatel v poznámkách recenzované knihy s ohledem na její čtenářský charakter velmi stručně (str. 97–101), a to s využitím důkladných starších edic.

Milan Kopecký

Magistri Iohannis Hus Opera omnia. Tomus IV. Opera bohemica minora. Liber cura Commissionis ad Hussii Opera omnia edenda ab academico Collegio historiae creatae vulgatus. — Mistr Jan Hus: Drobné spisy české. Připraveno péčí komise pro vydávání spisů M. Jana Husa, ustavené vědeckým kolegiem historie Československé akademie věd. Academia, Praha 1985, 604 s.

Komise pro vydávání spisů M. Jana Husa rozpracovala monumentální program na vydání celkem 25 svazků kompletního českého a latinského slovesného odkazu M. Jana Husa; české spisy v něm mají zaujmát prvé čtyři svazky a část svazku 25., v němž budou Husovy listy jak české, tak i latinské. Z českých spisů dosud vyšel jen svazek první, obsahující Výklad velký, Výklad menší a Výklad krátký, kdežto svazky druhé a třetí, v nichž bude Husova Postila nedělní a Postila sváteční, se připravují; z latinských monografických edic vyšel zatím jen svazek 7. (Collecta), 8. (Passio Christi) a 22. (Polemica). Připravují se svazky 9, 10, 19, 21 a 24.

Vydáný 4. svazek Husových děl, připravený s mimořádnou pečlivostí a filologickou akribií, obsahuje celkem 16 českých děl, jejichž původcem je velký ideolog české reformace, nebo prací, které jsou mu s největší pravděpodobností poprávu přičítány. Kromě nich uzavírá pak soubor šest staročeských písní spjatých s husovskou tradicí, s původcovstvím Husovým přímým i nepřímým.

Vlastní kniha se skládá z oddílů výkladových (latinský úvod a česká předmluva), dále z edice textu 16 děl a 6 písní, z různocitění textů z jiných pramenů, než je základní znění pořízené podle nejvhodnějšího rukopisu, z vysvětlivek, z přeloh a znění k základ-

ním textovým pramenům a z vysvětlivek k přílohám a konečně z pečlivého rejstříku citovaných a připomínaných míst z bible a z ostatních pramenů.

V předmluvě hodnotí editor souboru J. Daňhelka takzvané Husovy drobné spisy české, které jsou v podstatě vizitkou Husovy spisovatelské činnosti, ukazující jeho pravé místo v dějinách české literatury: jsou to traktáty, sentence, úvahy i písně, které jej řadí mezi výrazné literární činitele a tvůrce. Edičně jde především o Výklad písníček Šalomúnových, které mnozí husovští badatelé vyřadili ze souboru Husových děl, ale s reovakácí na tzv. starý seznam knihovny Národního muzea v Praze, jehož věrohodnost není v souvislosti s touto památkou nijak popřena, je v souboru prací ponechán na prvním místě. Větší zrcadlo hříšníka, náboženskomorální traktát, který je tu vydán jako druhý spis souboru, je zcela jistým Husovým dílem, stejně tak jako další dílo, tzv. Menší zrcadlo hříšníka, jež zpracovává dané téma metodou blízkou předkládání. Jako čtvrté dílo je tu zařazen Provázek třípramenný, úvahově výchovný traktát pokoušející se o systematický přístup, jak zachránit věčičio před zatracením. Za stylisticky nejpropracovanější Husův spis je považováno dílo všeobecně známé jako Dcerka, ale v rukopisech zvané O poznání cesty pravé, v nové době zřejmě ze všech Husových drobných spisů nejvíce vydávané. Edičně tu předchází Knížkám o svatokupectví a české verzi díla o šesti bludiech, na které pak navazuje výchovné populární traktát O manželství.

Po těchto spisech následuje vydání jediného polemického českého Husova traktátu zvaného Knížky proti knězi kuchmistroví, načež již následují díla náboženskovzdělávací povahy. V jejich čele stojí práce zvané Abeceda, která je jakýmsi protějškem jeho latinského díla (pověstně jen mu připisovaného) Orthographia bohemica; pak následují již spisy vyslovené náboženskopopulární. Především je to Husův Katechismus, dále Jádru učení křesťanského, spis O hříše, O vše a malé spisy Devět kusuov zlatých a Mravní průpovědi. Závěr souboru textů tvoří písně.

V předmluvě k vlastní edici je podána nejen stručná charakteristika všech uvedených děl, která se tu vydávají, nýbrž i jejich dosavadní hodnocení dřívějšími editory nebo badateli o Husových pracích, zejména V. Flajšhansem (Literární činnost M. J. Husi, Praha 1900) a F. M. Bartošem (Literární činnost M. J. Husi, Praha 1948). Dále jsou uvedeny všechny rukopisy vydávaných děl a také jejich edice. Při uvádění institucí, v nichž se rukopisy chovají, není však vždy dodržena přesnost jejich úředních názvů; tak např. v Třeboni jde o Státní oblastní archiv (s. 42), v Brně o Státní vědeckou knihovnu (s. 43); daleko větší potíže nastávají při uvádění názvů knihoven v zahraničí; zde by měla být uvedena nynější úřední pojmenování německá, nikoli jejich ne vždy přesné překlady do češtiny, nebo by německé názvy měly být uvedeny alespoň v závorkách (např. u ústavu ve Vídni, v Neustadt an der Aisch — s. 43, v Budyšině, ve Stuttgartě — s. 43, v Mnichově — s. 39, v Žitavě). Chybně je uvedeno i jméno významného badatele v oboru staročeských textů Julia Feifalika (s. 29).

Z dochovaných textů vybral editor ty nejlepší; pod čarou jsou pak informace o poměru otištěného textu k jeho podobě v rukopise nebo v starém tisku, který byl vzat za základ edice; nutné emendace jsou kriticky zdůvodněny. Různočtení z ostatních pramenů, v nichž jsou jednotlivé zde vydané Husovy spisy dochovány, jsou uváděna jen tehdy, nejde-li jen o rozdíly formální nebo mají-li pro text a jeho smysl podstatný význam.

Ve věcném komentáři jsou uvedeny všechny marginálně základních textových pramenů podle praxe zavedené v prvním svazku českých Husových spisů — i přes výhrady A. Vidmanové (LF 100, 1977, s. 54). Velmi cenný je rovněž soupis užitých pramenů a základní literatury — až na výhrady uvedené výše.

Jan Skutil

Zdeněk Pešat: Dialogy s poezií. Edice Kritické rozhledy, velká řada, Československý spisovatel, Praha 1985, 224 s.

Zdeněk Pešat patří svým dlouholetým zájmem o moderní českou poezii k jejím nejzasvěcenějším vykladačům; jeho studie a glosy našly publikační uplatnění např. ve sb. *Struktura a smysl literárního díla* (1966), v popularizační knize *Jak číst poezii* (1963¹;